

Źródło 3

PORY ROKU NIE MAJĄ ZNACZNIEJSZEGO WPŁYWU NA ZDROWIE

**Przekazał do druku i słowem
wstępnym opatrzył Sławomir Pałasz**

Najprawdopodobniej 30 marca 1927 r. Urząd Wojewódzki w Poznaniu, na czele którego stał wojewoda poznański - Adolf Rafał Bniński, rozesłał do poszczególnych starostów, w tym również do starosty krotoszyńskiego – dr Władysława Dalbora ankietę dotyczącą określenia warunków sanitarnych i higienicznych w powiecie. Zawierała ona 6 pytań. „W porozumieniu z pp. lekarzami powiatowym i weterynaryjnym sporządziłem odpowiedzi na przesłany kwestionariusz i przedkładam je w załączeniu” – pisał 6 kwietnia 1927 r. w odpowiedzi na to pismo starosta i przesłał do władz wojewódzkich dokument, który poniżej prezentujemy.

Maszynopis zawierający odpowiedzi na pytanie znajduje się wśród kilkuset dokumentów, stanowiących jednostkę archiwalną: „Zdrowotność publiczna (epidemia, szczepienie ospy, walka z gruźlicą, szpitale, lekarz powiatowy, apteki itp.)” (sygn. 11/6/0/6/181 – Archiwum Państwowe w Kaliszu).

W zbiorze tym odnaleźć można również korespondencję pomiędzy instytucjami powiatowymi z lat 1926-1928, dotyczącą m.in. informacji o wystąpieniu chorób zakaźnych, zezwoleń na transport zwłok pomiędzy miejscowościami, badaniach artykułów spożywczych, kontroli czystości na dworcach kolejowych, informacji dotyczących działalności aptek na terenie powiatu krotoszyńskiego.

W prezentowanym źródle zachowano oryginalną pisownię oraz układ dokumentu.

Oto treść dokumentu:

1) Ogólne warunki sanitarne i higieniczne powiatu krotoszyńskiego.

M i a s t a: Stosunki sanitarne i higieniczne na ogół dobre. Bruki z małymi wyjątkami w porządku. W powiecie znajduje się nowoczesny duży szpital w Krotoszynie i mały szpitalik w Zdunach. Lekarzy w powiecie wraz z lekarzem powiatowym jest 9 w tym jeden specjalista chirurg. Położnych obwodowych jest w powiecie 11. Wolno praktykujących położnych 3. W powiecie znajdują się dwa stałe urządzenia desinfekcyjne a to w szpitalu miejskim w Krotoszynie i wojskowym w Krotoszynie. Pozatem jest w powiecie 3 desinfektorów, którzy przeprowadzają desinfekcje za pomocą aparatów formalinowych.

D r o g i: Do każdej miejscowości prowadzą drogi bite za wyjątkiem dróg prowadzących do Osuszy i Długołęki. Teren jest na ogół suchy. Duże przestrzenie lasów sosnowo-dębowych.

O ś w i e t l e n i e: Dwa miasta (Krotoszyn i Zduny) mają oświetlenie gazowe, 1 (Kobylin) elektryczne, 1 miasto i wioski oświetlenie naftowe.

2) Urządzenia kanalizacyjne

Kanalizacji ogólnej nie ma żadne miasto, są tylko urządzenia kanalizacyjne w poszczególnych budynkach tak publicznych jak: lepszych prywatnych w Krotoszynie a częściowo i w mniejszych miastach.

3) Charakter zabudowań i możliwość zakwaterowania w czasie wojny.

Budynki przeważnie murowane. Możliwość zakwaterowania w miastach oprócz dwu wielkich kompleksów koszarowych w Krotoszynie – szkoły, mające obszerne budynki. Pozatem każda miejscowość nadaje się do zakwaterowania wojska w liczbie od 10 % do 15 % żołnierzy na liczbę mieszkańców – zakwaterowanie dłuższe, a 25 % do 30 % na krótszy pobyt. Na terenie obszarów dworskich zakwaterowanie tylko w stodołach i dworach możliwe. Mieszkania ludzi dominjalnych z powodu przeludnienia do zakwaterowania nie nadają się.

4) Zaopatrzenie w wodę.

Wodociągi posiada tylko miasto Krotoszyn. Studnie w dostatecznej ilości. Woda dobra.

5) Opieka weterynaryjna

W powiecie znajduje się dwóch lekarzy weter., z których jeden (powiatowy) zamieszkuje w Krotoszynie, a drugi w Kobylinie. Praktykę weter. wykonują obydwaj, a życzeniom ludności w tym kierunku dotychczas dostatecznie czynili zadość dzięki temu, że obydwaj posiadają samochody, co umożliwia im szybkie wykonanie praktyki, nadto ta okoliczność, że miejscowości bardziej od nich odległe korzystać mogą

z pomocy lekarzy weterynaryjnych innych powiatów, bliżej tych miejscowości osiadłych. Prócz [...] na czas większego nawału pracy w sezonie /czas szczepień i kastracji/ dobierają sobie do pomocy kandydatów med. wet. z medyków.

Ambulatorjów weter. tak prywatnych jakoteż samorządowych w powiecie tutejszym niema, gdyż dotychczas nie zaszła tego potrzeba.

Wzywanie lekarzy weter. do pomocy zachodzi dość często celowo, częściej wcześniej od gospodarzy więcej postępowych, inteligentnych i mniej od właścicieli mniej oświeconych, gdy często wezwanie bywa spóźnione i stąd niepomyślne wyniki.

Zaraz zwierzęcych w większej ilości zasadniczo powiat nie notuje, a tłumienie ich odbywa się na podstawie obowiązujących przepisów i ustaw z zadawalniającym skutkiem. Obecnie panuje w powiecie w szerszych rozmiarach pryszczycza u bydła i wścieklizna psów.

6) Jaka pora roku jest dla pewnych części powiatu najzdrowsza.

Pory roku nie mają znacniejszego wpływu na zdrowotność na terenie powiatu. Płaszczyna, klimat taki sam w całym powiecie.

Krotoszyn, dnia 6 kwietnia 1927 r.

Starosta (Dr. Dalbor)